

Rīga, 2020. gada 6. marts

Atklājumi zem vēja turbīnu spārnēm Klimata pārmaiņu ierobežošana ir iespējama

Vai vēja parkus var uzbūvēt arī zemnieki savā pagastā vai novadā, ja teritorija ir piemērota vēja enerģijas izmantošanai? Jā, šādi piemēri ir Vācijas ziemeļos, kur darbojas tā sauktie kopienu vēja parki. Ar to izveidošanas pieredzi un līdzšinējo ļoti veiksmīgo darbību deviņiem Latvijas un četriem Polijas pārstāvjiem bija iespējams iepazīties pieredzes gūšanas braucienā 2019.gada augusta beigās.

*Trīs dienu ceļojums ar piesātinātu programmu notika Eiropas Savienības Pētniecības un inovācijas programmas "Apvārsnis 2020" projekta "WinWind" ietvaros. Šis projekts ir vērsts uz sociālo ieguvumu aspektiem vēja enerģijas izmantošanā un attīstībā uz sauszemes. Vai un kas no redzētā būtu izmantojams Latvijā, par to šā brauciena dalībnieka, Vides investīciju fonda eksperta **Aigara Štāla rakstā.***

Ditmaršenas administratīvā rajona (Kreis) Vācijā vietējo iedzīvotāju atbalsts un iesaistīšanās vēja enerģijas izmantošanā ir pieredze, ko varētu pārņemt arī Latvijā.

Kopienų izveidotu vēja parku darbība, gūto labumu apjoms un sadale, atbalsta veidi un instrumenti, to nodrošināšana dažādos pārvaldes līmeņos, iedzīvotāju iebildumu pārvarēšanas un iesaistīto pušu komunikācijas pieredze - šādus tematus bija iespējams padziļināti iepazīt Šlēsvīgas-Holšteinas federālajā zemē, kur dominējošā atjaunojamās enerģijas tehnoloģija ir tieši vēja elektrostacijas - gan uz sauszemes, gan jūrā.

Pārmaiņu politikas mērķis un konteksts

Vācija ir celmlauzis atjaunojamo avotu izmantošanā enerģijas ieguvē Eiropā, ja ne vēl plašākā mērogā. Zaļās enerģijas īpatsvars valstī strauji pieaug - pašlaik 40% elektrības Vācijā tiek saražota no atjaunojamiem resursiem.

Pagrieziens uz šādu attīstību notika pēc Fukušimas katastrofas 2011. gadā, kad kanclere Angela Merkele paziņoja, ka valsts līdz 2022. gadam slēgs visus 17 kodolreaktorus. 2019.gada martā Vācijā darbojās vairs tikai septiņi kodolreaktori, slēgtās kodolspēkstacijas ar uzviju aizstājuši atjaunojamie energoresursi, tai skaitā vējš.

Enerģijas pārveides process - "*Energiewende*" (apvērsums enerģētikā jeb Enerģijas un klimata pārmaiņu iniciatīva) - ir valsts plānota pāreja no kodolenerģijas un fosilā kurināmā izmantošanas uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju.

"*Energiewende*" kā ilgtermiņa stratēģija paredz, ka līdz 2050. gadam Eiropas visvairāk apdzīvotā un rūpnieciski spēcīgākā valsts kļūs par oglekļa neitrālu, citiem vārdiem, kompensēs savas CO₂ emisijas. Šī mērķa sasniegšanai ir pieteikti vairāk kā simts pasākumi, no kuriem liela daļa jau uzsākti.

Klimata pārmaiņu ierobežošanas mērķu sasniegšanā būtiska loma ir iedzīvotāju kustībai: *Genossenschaften* jeb vietējo iedzīvotāju apvienībām.

Vācijā elektrības ražošana ar vēja vai saules palīdzību un biomasas stacijās nav tikai lielo enerģētikas kompāniju un apsviedīgu investoru nodarbe. Ienesīgajā biznesā iesaistās arī lauksaimnieki, zemes īpašnieki, mazu pašvaldību iedzīvotāji, kuriem ir interese, griba, uzņēmība. Var teikt, ka, piemēram, vēja parki veidojas "no apakšas", pēc iedzīvotāju iniciatīvas.

Izvairās no ārējiem investoriem un talkā aicina kaimiņus

Detalizēta iepazīšanas ar pašu iedzīvotāju jeb kopienas, nevis ārējo investoru, izveidotā vēja parka attīstības soļiem sākas mazā ciemā ar skaistu viduslaiku baznīcu uzkalnā mūsdienīgi uzturētu individuālo māju pudura vidū.

Uz Neienkirheni no 12 kilometrus attālās viesnīcas Ditmaršenas rajona centrā Heidē mūs atveda divi "pilsuņu" autobusi (*Burgerbuss*), kas, kā uzreiz noskaidrojās, ir iegādāti par vietējā vēja parka naudu. Draudzes namā, kas arī tiek uzturēts ar elektrības ražotāju atbalstu, viens no vēja parka rīkotājdirektoriem Reimers Šūfs (*Reimer Schoof*) un pašvaldības padomes priekšsēdētājs Tīss Velnics (*Thies Welnitz*) ciemiņiem no Latvijas un Polijas sniedza plašas prezentācijas, kuru laikā neskopojās ar skaitļiem un faktiem.

2015. gadā pie viņiem darboties sāka kopienas vēja parks ar 12 x 3,2 MW vēja turbīnām (*Servion*) un tātad kopējo jaudu 38 MW. Parka iniciatori un dibinātāji bija septiņi vietējie iedzīvotāji - zemes īpašnieki un lauksaimnieki.

"Mēs negribējām, ka ārējie investori, līdzšinējie turbīnu īpašnieki, turpina piepirkt zemes, palielina turbīnu skaitu, augstumu un jaudas, bet vietējie cilvēki zaudē konkurencē un viņiem jādodas prom," savu uzstāšanos ievada mērs Tīss Velnics. Ar šādi argumentētu pieeju viņš aicināja iedzīvotājus pašiem veidot vēja parku un iesaistīties elektrības ražošanas biznesā.

Kopējais investīciju apjoms kopienas vēja parkā bija 56,5 miljoni EUR, daļa no tā segta no pašu kapitāla. Tas nozīmē, ka vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem un Neienkirhenē reģistrētajiem zemes īpašniekiem, tas ir, saviem kaimiņiem parka dibinātāji deva iespēju iegādāties akcijas. Sākotnēji paredzētais pašu ieguldījums bija 20%, bet pateicoties sekmīgām sarunām par kreditēšanas nosacījumiem, pašu ieguldījums tika samazināts līdz 10%.

Lai panāktu plašu iedzīvotāju līdzdalību, dibinātāji noteica zemu minimālā ieguldījuma summu (500 EUR), bet maksimālā summa, kuru varēja ieguldīt viens investors, bija 124 000 EUR. Dibinātāji pieņēma lēmumu, ka vienam investoram nedrīkst būt vairāk par 25 % balsstiesību.

Vēja parka uzņēmumā reģistrējās 145 iedzīvotāji, kļūstot par ierobežotiem partneriem (komandītiem). Tas, rēķinot no kopējā iedzīvotāju skaita, ir daudz. Arī pašvaldība iegādājās akcijas par simbolisku summu 20 000 EUR, kas bija maksimālā summa, ko pieļauj likums, lai gan pašvaldības funkcijās neietilpst nodarbošanās ar uzņēmējdarbību.

Kopienas vēja parka juridiskā forma ir komandītsabiedrība, kas ietver SIA kā ģenerālo partneri un iedzīvotājus kā komandītus. SIA daļu turētāji parasti ir vēja parka dibinātāji.

Parka prezentētāji vēl piebilst, ka projekta finansiālā īstenošana pilnā apjomā bija iespējama, pateicoties vietējai zemes bankai, kas kreditēja trūkstošos finanšu līdzekļus.

Labumus un kompensācijas saņem vairākos veidos

Viena no lietām, ko mēs kā ciemiņi vēlamies noskaidrot, ir ienākumi no kopienas vēja parka viena gada griezumā.

Kamēr minstināmies, jo "cita naudas makā degunu bāzt nav pieklājīgi", parka vadītājs Reimers Šūfs pāršķir nākamos slaidus un kopīgi ar pašvaldības vadītāju sniedz arī atbildes uz vēl neizteiktajiem jautājumiem.

Viņi vispirms mūs iepazīstina ar tā saukto vēja turbīnu uzstādīšanai pieejamās zemes kopfonda iznomāšanas modeli, ko vāciski sauc *Flächenpoolmodell*.

Visi zemes īpašnieki, kurus ietekmē parka izveide, saņem finanšu kompensāciju par zemes izmantošanu. Tā ir 5 % apjomā no gada ieņēmuma par tīklā nodoto elektrību - aptuveni 500 tūkstoši EUR gadā.

Šo kopējo summu sadala saskaņā ar ģipašu formulu: 20 % piešķir tiem zemes ģipašniekiem, uz kuru zemes atrodas parka 12 turbīnas, 70 % sadala zemes ģipašniekiem, kuru ģipašums izvietots reģionālā līmeņa plānojumā noteiktajā vēja turbīnu uzstādīšanas zonā. Šo, tā saukto "virsmas" maksājumu saņem visi 34 zemes ģipašnieki - par kopumā 700 hektāriem zemes.

Visbeidzot - 10 % pienākas ģipašniekiem, kuru zemi izmanto/šķērsos ceļi un citi parkam nepieciešamās infrastruktūras objekti (kopējā aizņemtā platība ir 5,8 ha).

Savukārt par pazemes elektrokabeļu ierīkošanu ir samaksāta vienreizēja kompensācija par aizskartās zemes kvadrātmetru.

Flächenpoolmodell nedaudz atšķirīgā variantā izmanto arī kaimiņos blakus esošā ciema Zuderdeihes vēja parks (to apskatīsim nākamajā dienā) un citu kopienas parku dibinātāji/attīstītāji.

"Šāda modeļa mērķis bija panākt zemes nomas maksājumu taisnīgu sadali, tādējādi izvairoties no skaudības un konfliktiem starp zemes ģipašniekiem," skaidro Reimers Šūfs. Viņš uzskata, ka šis mērķis ir sasniegts.

"Redzot, kādu ekonomisko labumu varēs iegūt, vietējās sabiedrības vairākums beidzot atbalstīja parka izveides ideju, lai gan sākuma posmā aktīvi bija tie iedzīvotāji un vides aizstāvji, kas pretojās vai noraidīja mūsu ieceri," piebilst parka rīkotājdirektors.

No Reimera Šūfa un Tīsa Velnica atklātajiem skaitļiem un ienākumu sadales metodes ātri tiekam pie ieguvumu raksturojuma arī viena hektāra mērogā, kas ir vēl labāk saprotams pārskats par gūtajiem labumiem.

Par vienu vēja turbīnu zemes ģipašnieks saņem aptuveni 8300 EUR gadā, par vienu ha zemes, kas atrodas vēja parkam piemērotajā zonā, katrs ģipašnieks saņem 500 EUR gadā un par vienu kvadrātmetru ceļa vai ko aizņem cits infrastruktūras objekts - 0.86 EUR.

Kad šie jautājumi ir noskaidroti, ar diviem *Burgerbuss* dodamies apskatīt vēja turbīnas klātienē.

Turbīnas nevēlas pārāk tuvu un vēl augstākas

Neienkirhenas pašvaldībā vēja turbīnas izvietotas trīs dažādās vietās. Uz vienu no tām braucam gan pa asfaltētu, gan pa grantētu ceļu, kas ved gar līgojošiem koši zaļas kukurūzas laukiem, tikko nopļautas labības rugājiem, jau novāktu kartupeļu un kāpostu vagām.

Šlēsvigas-Holšteinas federālās zemes Ditmaršenas rajons ir attāls lauku reģions ar salīdzinoši zemu iedzīvotāju blīvumu un daudzām mazām pašvaldībām. Teritorija atrodas tikai dažus metrus virs jūras līmeņa, un no applūšanas to sargā sazarota dambju un kanālu sistēma. Līdzenumā, kas pēcpusdienas saules pusē robežojas ar Ziemeļjūras piekrastes mitrājiem, vēja turbīnas saskatāmas tuvu un tālu, tālu.

Reimers Šūfs skaidro, ka turbīnu izvietojumā pašvaldības teritorijā ir ievēroti plānošanas dokumentos un pašu iedzīvotāju noteiktie attālumi.

No atsevišķas dzīvojamās ēkas propelleru balsti uzslieti vismaz 450 metru attālumā, no apdzīvotās vietas - vismaz 800 metri, bet no ciema ietruma - vēsturiskās baznīcas - parka iekārtas novietotas vismaz divu kilometru attālumā. Vienas turbīnas augstums, rēķinot spārnu galus, ir 150 metri.

Mūsu gids skaidro, ka augstākas turbīnas gan viņi nevēloties, bet kaimiņu ciemā tās sasniedz 200 m, kas Ditmaršenas administratīvajā apgabalā esot pašas augstākās.

Paejam turpat netālu pie grāvja, kura nogāzes apaugušas ar garu zāli. Ceļa malā pie caurtekas margām pietiprināts uzraksts: "Stāt! Bērnu silīte un klusuma zona mūsu meža dzīvniekiem. Lūdzu netraucēt! Paldies!"

Parka vadītājs pastāsta, ka ūdens notece ir izrakta par viņu, elektrības ražotāju, līdzekļiem. Tā ir viena no kompensācijām dabai un ainavai nodarītajam kaitējumam. Notekgrāvja, šobrīd tas ir 1,5 km garš, rakšanu turpināšot. Šāda objekta būve viņiem esot nepieciešama, jo savāc liekos ūdeņus, kas lietavu un vētru laikā nonāk zemajā, bet auglīgajā līdzenumā.

Brīvprātīgi ziedo sociāliem un izglītības mērķiem

No rīkotājdirektora un mēra vēl uzzinām, ka ieguvēji no vēja parka darbības ir arī tie pašvaldības iedzīvotāji, kas nav iesaistīti uzņēmumā kā dalībnieki un kuriem nepieder zeme vēja izmantošanas zonas robežās.

Vēja turbīnu ekspluatācijai Vācijā piemēro vietējos uzņēmējdarbības nodokļus - *Gewerbesteuer*. Tas nozīmē, ka nodokļi 100 procentu apjomā, ja vēja parka uzņēmums reģistrēts darbības vietā, nonāk attiecīgās pašvaldības budžetā. Ar šo nodokli mazā ciema budžets 2017. gadā papildinājies par 390 000 EUR.

Pašvaldības vadītājs Tīss Velnics uzsver, ka viņa pienākums ir aizstāvēt visu iedzīvotāju intereses, tāpēc parka attīstības sākumposmā viņš panācis vienošanos ar uzņēmuma dibinātājiem un iedzīvotāju grupu pārstāvjiem par to, ka vienu procentu no kopienas vēja parka gada bruto ieņēmuma pārskaita vietējās bezpeļņas sabiedriskās organizācijas (*Bürgerverein Neuenkirchen eV*) rīcībā. Gadā tas ir aptuveni 100 000 EUR.

"Šie mums ir līdzekļi, kas atslogo pašvaldības budžetu - ar šo naudu mēs atbalstām mūsu kopējo īpašumu," lepojas Tīss Velnics.

Šī brīvprātīgā ziedojuma lielākā daļa tiek novirzīta kopienai svarīgiem sociāliem un izglītības mērķiem, piemēram, jau minēto autobusu iegādei, skolas datoraprīkojumam, daudzfunkcionālas sabiedriskās ēkas būvei, baznīcas atjaunošanai. Par šo naudu esot atjaunotas trīs ciema ielas.

2017. gadā kopējie ieņēmumi no Neienkirhenas vēja parka saražotās un pārdotās elektrības bijuši aptuveni 10 miljoni EUR, neto ienākumi - aptuveni pieci miljoni EUR. No ienākumiem tiek samaksāti ekspluatācijas izdevumi, kredīta procenti, zemes noma īpašniekiem un ievērojama summa nodokļa un brīvprātīga ziedojuma veidā nonāk pašvaldības budžetā. Novērtējot šos skaitļus, Tīss Velnics norāda, ka vēja parks strādā, saņemot par elektrību izdevīgu tarifu (obligātais iepirkums), tomēr būtība ir nevis ciparos, bet ieguvumu dalīšanas principā.

"Man šķiet, ka tas ir labs darījums, vai ne?" ar šādu piebildi savu uzstāšanos noslēdz mazā ciema padomes vadītājs.

Izšķirošie ir saimnieciskie argumenti

Neienkirhenas un kaimiņu Zuderdeihes ciema kopienas vēja parku izveidošanas pieredzi starptautiskā WinVind projekta ietvaros detāli izzinājis Miks Krugs (*Michael Krug*) no Berlīnes Brīvās universitātes Vides politikas pētījumu centra. Viņš arī uzstājas Neienkirhenas draudzes nama tikšanās reizēs.

Kopsavilkums ir šāds:

"Vietējie zemes īpašnieki gūst labumu no saņemtajiem zemes nomas maksājumiem, parku akcionāri - labumu no ieguldījumiem, vietējā sabiedrība gūst labumu no uzņēmējdarbības nodokļa, kurš tiek maksāts pašvaldības budžetā, un citiem atbalsta veidiem."

Pa "*Burgerbuss*" logiem vērojot intensīvi apstrādāto lauku ainavu, kur tuvu un tālu pie apvāršņa griežas vēja iekārtu spāriņi, savstarpējās diskusijās, mēs, latvieši, secinām: klimata pārmaiņu

ierobežošana ir iespējama, pie tam, nesašaurinot reģiona ekonomisko aktivitāti un saimnieciskās darbības rezultātus.

Vēl būtiski mums šķiet, ka vēja parku vietu zonējums federālās zemes reģionu līmenī nodrošina to, lai turbīnas netiek uzstādītas vietās, kur tās nav vēlamas.

SECINĀJUMI

Neienkirhenas un Zuderdeihes kopienu vēja parku virzošie faktori?

1. Zemākajā pārvaldes līmenī cilvēkiem ir dota iespēja piedalīties vēja parku izveidē un gūt no tiem taustāmu ekonomisku labumu.
2. Ir izveidota un tiek izmantota konkrēta un pamatota aprēķinu metodika - ko iegūst zemes nomnieks par turbīnām, kabeļiem, ceļiem, ainavas izmaiņām.
3. Ir skaidrs, ko un kā iegūst blakus esošie kaimiņi vai parku teritorijas tuvumā dzīvojošie un kāpēc viņiem pienākas atlīdzība.
4. Noteikti kompensējoši maksājumi par ietekmi uz vidi un naudas izlietojuma kārtība - ar ieguvumiem vietējā pagastā/kopienā.
5. Kopienas vēja parkam ir iespējams lemt par iemaksām sabiedriskajā fondā, kas palīdz pašvaldībai risināt infrastruktūras, izglītības, sociālus un vides aizsardzības jautājumus un atslogo pašvaldības budžetu. Šāds fonds palīdz novērst pašvaldības amatpersonu nonākšanu interešu konfliktā vai korupcijas riskus.
6. Vienlaikus gan nepieciešams norādīt, ka tiesiski normatīvais ietvars Vācijā līdz 2017.gadam bija labvēlīgs kopienu vēja parkiem (paaugstināts iepirkuma tarifs ražotajai elektrībai) un vēja parkiem bija vairāk finanšu iespēju atbalstīt sociālos projektus. Kopš 2017.gada situācija ir mainījusies – esošajiem vēja parkiem iepriekšējie labvēlīgie nosacījumi saglabājas, bet jaunajiem parkiem ir jāpiedalās izsolēs, kas sašaurina to ekonomiskās iespējas. Neienkirhenas vēja parks plāno papildus uzstādīt vienu jaunu turbīnu.

Dzirdētajam un redzētajam zem Neienkirhenas un Zuderdeihes vēja turbīnu spārnim ir plašāks konteksts. Tā izpratnei vērtīgas bija tikšanās Šlēsvigas- Holšteinas federālās zemes Enerģijas pārkārtošanas, lauksaimniecības, vides un digitalizācijas ministrijas augstceltnē Kīlē, kur viesojāmies trešajā vizītes dienā.

Ministrijas pārstāve Milena Šulca Gertnere (*Milena Schulz Gartner*) no vides aizsardzības un enerģijas nodaļas iepazīstināja ar būtiskajiem federālajā zemē īstenotajiem sauszemes vēja enerģijas politikas aspektiem.

“Mēs kā federālā zeme vienmēr esam eksportējuši enerģiju. Mums bija trīs kodolspēkstacijas, taču mainījām enerģijas ieguves politiku un tagad ar vēja palīdzību spējam saražot trīs reizes vairāk,” stāstījumu iesāk ministrijas pārstāve.

Milena Šulca Gertnere vēsta, ka ne tikai ministrija, bet arī visu administratīvo rajonu pašvaldības apņēmīgi atbalsta vēja enerģijas izmantošanu un kopienu vēja parkus.

Pirmkārt, politiskā izšķiršanās par *Energiewende* (Enerģijas un klimata pārmaiņu iniciatīvu), tad atbilstoša tiesisko normu pakete, strukturēts un skaidrs plānošanas process visos pārvaldes līmeņos (Vācijā to ir četri), praktiskā atbalsta instrumenti, piemēram, federālās zemes izveidotais “sēklas naudas” fonds kopienu atjaunojamās enerģijas izmantošanas projektiem, arī konsultācijas un padomu došana ir nozīmīgi ārējie priekšnoteikumi, kuru dēļ iedzīvotājiem ir iespējams pašiem veiksmīgi piedalīties enerģijas ražošanā no atjaunojamiem resursiem.

Pie varas esošā partiju koalīcija ir noteikusi mērķi - 2025. gadā Šlēsvigā-Holšteinā vēja enerģijas ražošanas kopējai jaudai ir jāsasniedz 10 GW, un tas apstiprināts landtāgā. Šāds enerģijas apjoms spēšot nosegt zemes rūpnieciskās ražošanas, ēku apsildes un transporta sektoru vajadzības. Šim federālās zemes valdības mērķim tad ir pakārtota tāda pārvaldes instrumenta izmantošana kā plānošana.

Nosaka vēja izmantošanai pieejamās platības

“Sākumā vēja parku attīstība pie mums norisinājās ļoti strauji un aizvien plašākās teritorijās. Drīz mēs sapratām, ka procesus nepieciešams kontrolēt - investoru vēlmes auga, bet vienlaikus pastiprinājās iedzīvotāju grupu protesti,” stāsta ministrijas nodaļas vadītāja.

Lai nepieļautu vēja turbīnu izbūvi kur pagadās un ieklausītos sabiedrības viedoklī, federālās zemes telpiskās plānošanas iestāde noteiktos termiņos izstrādā vai atjauno reģionālos plānus, uzklusot arī mazo pašvaldību viedokli. Federālais līmenis nosaka arī Ditmāršenas administratīvā rajona, kurā atrodas mazās Neienkirhenas un Zuderdeihes pašvaldības, reģionālo telpisko plānojumu.

Augstākajā pārvaldes līmenī ir skaidra teritorijas plānošanas kārtība, kādā federālās zemes kartē tiek iezīmētas vēja parkiem piemērotas teritorijas. Plānošanas procesā iesaistītas puses izmanto un vērtē dabas vides, ainavu, mežu, kultūras pieminekļu, būvniecības, pašvaldību pārvaldes juridiskos normatīvus un dzīves vides kvalitātes prasības.

“Mums nav ietekmes uz investīciju veidu vēja stacijās, taču mums ir ietekme uz to, kā šie projekti tiek izstrādāti un īstenoti,” uzsver Milena Šulca Gertnere.

Šlēsviga-Holšteina bija pirmā Vācijā, kas 1998. gadā federālās zemes līmenī ieviesa vēja enerģijas zonējumu - reģionālajos plānos noteica piemērotās un/vai prioritārās teritorijas vēja enerģijas izmantošanai. Šobrīd jau visā Vācijā bez šāda zonējuma nav iespējama vēja parku būvniecība un darbība, tiesa, katrā federālajā zemē var atšķirties nosacījumu un kritēriju piemērošanas nianšes.

“Plānošana process mums ļauj labāk pārskatīt vēja turbīnu telpisko izvietojumu, veicina sabiedrības izpratni un iedzīvotāju atbalstu, investīciju uzticamību. Valdība var precīzāk prognozēt kopējo enerģijas ražošanas jaudu pieaugumu un jauno elektrotīklu izbūves virzienus, nodrošināt neskarto ainavu, dabas un kultūras vērtību saglabāšanu un citu plānošanas mērķu saskaņošanu,” secina Milena Šulca Gertnere.

Izmanto tehniskus un citus izmērāmus kritērijus

Lai sasniegtu politiku izvirzīto mērķi par saražotās elektrības apjomu 2025. gadā, ir noteiktas jaunas vēja enerģijas ieguvei atbilstošas zonas. Mani pārsteidz, ka vēja enerģijas zonas aizņem tikai 1.98% no visas federālās zemes administratīvās teritorijas.

Ministrijas darbinieki, izmantojot kartogrāfijas datus, detalizēti paskaidro, kā skaitlis aprēķināts.

Ja visā zemē no Ziemeļjūras nākošo brāzmu stiprums ir pietiekams vēja turbīnu būvniecībai, tad plānošanas gaitā speciālisti izdarījuši visu, lai ievērojami samazinātu pieejamās platības.

Viņi ņēmuši vērā likumā atļautos attālumus no turbīnas līdz apdzīvotajām vietām un atsevišķām ēkām, dabas vides, putnu ligzdošanas aizsardzības, raksturīgo ainavu zonas, mežu teritorijas, infrastruktūras un valsts aizsardzības objektus, komunikāciju aizsargjoslas un citus skaidri izmērāmus kritērijus. Tā pamatkartē palikuši tikai sīki iekrāsoti laukumiņi, kuru kopplatība ir minētie knapi divi procenti no visas Šlēsvigas-Holšteinas teritorijas.

Ārpus šiem 1,98% zemes vēja enerģijas ieguve ir aizliegta. Turbīnas, kas būvētas agrāk un atrodas ārpus šīs zonas, drīkst darboties līdz to tehniskās darbības laika beigām, katra aptuveni 20 gadus. Pēc tam īpašniekiem ir tiesības veikt jaudu atjaunošanu (jaunu turbīnu izbūvi), taču - tikai atļautajās teritorijās.

Iegūst skaidrību par iekārtu darbības visu ciklu

Federālās zemes ministrijas uzraudzītais un vadītais plānošanas process notiek atbilstoši nacionālās likumdošanas piešķirtajām tiesībām, līdz ar to, valsts nodrošina iespējas tajā piedalīties ikvienam iedzīvotājam.

Zemāka līmeņa pašvaldības (administratīvais rajons un ciema padome) drīkst ierobežot vēja turbīnu skaitu un augstumu atbilstoši apdzīvoto vietu struktūrai, taču nedrīkst noraidīt vēja enerģijas izmantošanu vispār, ja šādai darbībai ir piemērotas zonas.

Līdz 2015. gadam zemākā līmeņa pašvaldības varēja iesniegt priekšlikumus par vēja parku zonām savās teritorijās. Tas federālās zemes telpiskās plānošanas iestādei deva iespēju labāk noteikt zonējuma gala variantu. Līdz 2015. gadam ciemu pašvaldības, pēc iedzīvotāju aptaujas un diskusijām varēja arī noraidīt augstākstāvošo plānotāju priekšlikumus, taču tagad zemes Augstākā administratīvā tiesa šādu praksi ir noraidījusi.

Tagad par plānu apstiprināšanu atbildīgā federālā iestāde vietējo iedzīvotāju balsojumu vai ciema pašvaldības lēmumu uzskata par vienu no kritērijiem, nevis vērtē kā noteicošo argumentu plānojuma apstiprināšanā.

Ministrijas pārstāvei jautājam, vai nav sašaurinājušās iedzīvotāju līdzdalības iespējas?

Milena Šulca Gertnere uzskata, ka vēja parku attīstība ir jāapspriež uz zinātniskiem pamatiem, jāievēro objektīvi kritēriji, darbībai jābūt ekonomiski pamatotai un plānu interpretēšanā nav pieļaujama sabotāža.

Jaunā plānošanas kārtība, lai gan tagad balstīta uz "tehnokrātisku pieeju", tomēr vietējai sabiedrībai sniedz lielu skaidrību, kā procesi notiek jau no paša sākuma, arī – vēja parka darbības (elektrības ražošanas) laikā un, treškārt, kas sagaidāms, kad iekārtas būs nokalpojušas. Piemēram, vēja parku uzņēmumi veic uzkrājumus, lai būtu finanšu līdzekļi turbīnu un to pamatu demontāžai, ievērojot vides aizsardzības prasības.

Iedarbina kopienu finansiālā atbalsta instrumentu

Kopienų vēja parku projektu uzsākšana un īstenošana ir kapitālietilpīga. Jau sākumā vajag naudas līdzekļus dažādu atļauju saņemšanas priekšfinansēšanai, piemēram, ekspertu pētījumiem, ietekmes uz vidi vērtējumam. Atkarībā no uzņēmuma juridiskā statusa, ir jāveic pamatkapitāla piesaistīšana no iedzīvotājiem kā ierobežotajiem partneriem, jāņem vērā šo un, piemēram, informatīvo pasākumu izmaksas un vēl citi projekta sagatavošanas riska faktori.

Lai veicinātu atjaunojamo resursu izmantošanu, tajā skaitā kopienu vēja parku attīstību, 2018. gadā federālās zemes valdība nodibināja Kopienų enerģētikas fondu, kas sniedz atbalstu atbilstošo ieceru tehniskai izstrādei (līdz 200 000 EUR) un konsultatīvo palīdzību pirms bankas aizdevuma finansējuma saņemšanas.

Ministrijas darbinieki ļoti detalizēti iepazīstina ar Kopienų enerģētikas fonda darbības noteikumiem.

Fonda atbalsta saņemšanai ir jāapvienojas vismaz septiņām fiziskām personām; šiem cilvēkiem jādzīvo pašvaldībā, kurā atjaunojamās enerģijas būvprojekts tiks īstenots. Juridiskas personas drīkst pievienoties, taču fiziskajām personām lēmumu pieņemšanā jā saglabā balsu vairākums vai veto tiesības.

Ja projekta uzsācējiem ir precīza ideja, tā pietiekami skaidri aprakstīta, ja norādīts, cik naudas aptuveni nepieciešams, ir diezgan lielas iespējas saņemt "sēklas finansējumu" no fonda.

"Piešķirot līdzekļus priekšizpētes darbiem, juridisko jautājumu un nodokļu konsultācijām, sabiedrības komunikācijai un citiem izdevumiem, mēs no iedzīvotāju un uzņēmēju pleciem noņemam atjaunojamās enerģijas projekta uzsākšanas perioda riskus," skaidro cita ministrijas darbiniece Angelika Bēliga (*Angelika Behlig*).

Kad projekts ir sagatavots līdz pakāpei, kad iespējams uzsākt būvniecību, fonda partneriem bankā pašiem jāmeklē turpmākais finansējums. Fonds projekta attīstītājiem tomēr palīdz sarunu procesā ar bankām. Pēc projekta īstenošanas fonda nauda, plus vēl divi procenti, jāatmaksā. Šie līdzekļi tiek iekļauti būvprojekta kopējā kredīta atmaksas grafikā.

Šobrīd jau apstiprināti seši iesniegumi. Vēl noskaidrojam, ka fonda darbība plānota septiņiem gadiem. Kopējais atbalsta finansējums, kas iekļauts federālās zemes budžetā, ir pieci miljoni eiro.

Kas notiek tad, ja sagatavošanās bijusi sekmīga, taču atjaunojamā enerģijas objekta būvniecība tomēr netiek uzsākta?

“Mēs pārbaudām, vai cilvēki vēlas izdarīt to, ko saka, vai tikai apgūt mūsu naudu. Rūpīgi sekojam, ko viņi dara ar fonda līdzekļiem. Mums ir stingri noteikts, kam naudu nedrīkst izlietot - tas dod iespējas plašākam pretendentu lokam saņemt atbalstu,” atbild Angelika Bēliga. Taču, ja projekta tālākie soļi saprotamu iemeslu dēļ neizdodas, nauda netiek atprasīta.

Garantētā iepirkuma tarifu nomaina uz izsoles cenām

Enerģijas un klimata pārmaiņu iniciatīva, labvēlīga nacionālā politika, plānošanas un konsultāciju process un finansiāls atbalsts kopienu vēja parku dibinātājiem projektu uzsākot - tas vēl nav viss instrumentu klāsts, par kuru runājam Ķīles centra augstceltnē.

Līdz 2017. gadam vēja enerģijas projektiem bija zems tirgus risks un augsta ieguldījumu drošība, jo darbojās likumā noteikta tarifu sistēma (jeb obligātais iepirkums), kas garantēja minimālo iepirkuma cenu elektrībai no atjaunojamiem enerģijas avotiem 20 gadu garumā.

Līdz ar to lauksaimnieki, zemes īpašnieki, privātpersonas, kopienas un kooperatīvi salīdzinoši viegli bankās varēja saņemt kredītus vēja parkiem, saules fotovoltisko bateriju laukumiem un biogāzes stacijām.

Arī vēja parkiem, ko iepriekšējās dienās esam apskatījuši Neienkirhenā un Zuderdeihē, ir tiesības piegādāt enerģiju publiskajā elektrotīklā un no elektroapgādes pakalpojumu sniedzējiem saņemt obligātā iepirkuma samaksu.

Taču šobrīd iepriekšējā kārtība Vācijā ir mainīta, kopš 2017. gada pārejot uz citu sistēmu - samaksu par tīklam nodoto elektrību atbilstoši izsolē piedāvātajai cenai.

Tā kā Neienkirhenas un Zuderdeihes vēja parki ir uzbūvēti pirms minētā likuma izmaiņām, elektrības iepirkšana pēc iepriekšējās sistēmas turpināsies vēl 13 gadus. Tikai pēc 2017. gada uzbūvēto vēja turbīnu saražotā elektrība būs jāpārdod par izsoles cenu.

“Nē, mūs nebaida šāda nākotne,” iepriekšējā dienā uz mūsu jautājumu par būtisku šo spēles noteikumu maiņu apņēmīgi atbildēja Neienkirhenas pašvaldības vadītājs Tīss Velnics. Viņi apsver iespēju būvēt vēl vienu vēja turbīnu, un, protams, ir gatavi pielāgoties jaunajiem tirgus apstākļiem.

Iedzīvotājus piesaista ar uzticamu un vispusīgu komunikāciju

Šobrīd federālajā zemē aptuveni 15 000 cilvēki ir iesaistīti vēja enerģijas izmantošanā. Šādu nozarē nodarbināto skaitli nosauc Vācijas vēja parku asociācijas Šlēsvigas-Holšteinas nodaļas pārstāvji Nikola Knudsen (*Nicole Knudsen*) un Horsts Leithofs (*Horst Leithoff*).

Abu uzstāšanās ir veltītas vēl kādam ļoti svarīgam kopienu vēja parku attīstības aspektam - komunikācijai ar sabiedrību.

Iedzīvotājus atbalstīt vēja enerģijas izmantošanu motivē ne tikai vajadzība pēc tīras enerģijas, neskartas un daudzveidīgas dabas vides, ne tikai uzņēmējdarbība, kas ir taisnīga un sociāli

atbildīga, ilgtermiņa ekonomiski ieguvumi vai priekšrocības, bet arī skaidra un uzticama saruna ar viņiem visos pārvaldes līmeņos - tāds ir kopsavilkums par Vēja parku asociācijas pārstāvju izklāstīto pieredzi.

Salīdzinājumā ar Latviju, kas sevi par “zaļāko valsti” uzskata, pateicoties lielrūpniecības sabrukumam, mežiem un elektroenerģijas gūšanai no upju spēkstacijām, Vācija spērusi atšķirīgus milzu soļus pretim nākotnei.

Ceļojumā uz Ziemeļfrīzlandes un Ditmāršenas vēja parkiem sastaptie cilvēki, redzētais un dzirdētais mūs pārliecināja, ka noteikti ir iespējams panākt līdzsvaru starp vēja parka dibinātāju/investoru un iedzīvotāju interesēm, apzināties un izmantot mūsu dabas dotos resursus un vērtības tā, lai par ieguvēju kļūtu ikviens.

Aigars Štāls,

Vides investīciju fonda projekta eksperts

UZZIŅAI:

No projekta WinWind izpētes materiāliem

- Kopienų īpašumā esošie vēja parki šobrīd veiksmīgi attīstījušies ne vien daudzos Vācijas reģionos, bet arī Austrijā, Beļģijā, Dānijā, Francijā, Īrijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē, Nīderlandē, lai gan īpašumtiesību formās ir atšķirības.
- Koncepta “kopienas vēja parks” ieviešana arī citās valstīs ir iespējama.
- Zemes kopfonda iznomāšanas modeļi, ieguvumu sadales mehānismi, ieguldījumi, lai attīstītu kopienai un iedzīvotājiem nozīmīgus objektus, ir tās lietas, kuru “pārnese”, iespējams, norisināsies vieglāk un ātrāk tur, kur vēja enerģijas resursu izmantošana vēl ir tikai sākuma posmā.

Papildu informācija:

Aija Zučika, projekta vadītāja, tālr.+371 67845111

Projektu finansē:

WinWind projekts ir saņēmis Eiropas Savienības pētniecības un inovāciju atbalsta programmas „Apvārsnis 2020” finansējumu saskaņā ar līguma Nr. 764717.

Projekta mājas lapa: <http://winwind-project.eu/>